

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Տարեկան 12 Ձր.

Վեցամսեայ 6 Ձր.

ԱՐՏԱՍՈՒՄԱՆ

Երկու քիւր մէկ ծրարով

Տարեկան . . . 14 Ձր.

Վեցամսեայ . . . 7 Ձր.

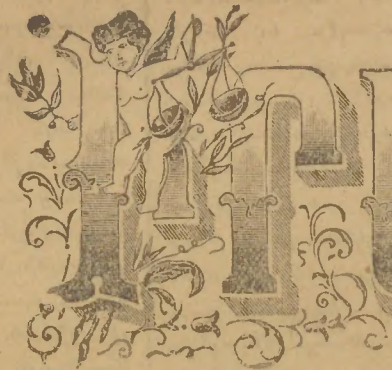
ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2.60 Տօրար

Վեցամսեայ 1.50 »

ԿԱՆԻՏԻԿ

Մանուցման սոդր
20 սանթիմ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱՆԻՆԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵՔԵԱՐԻ ԵՒ ՇԱՐԱԹ

ՀԱՍՑԻ

Rédaction du journal

„Ir. vounk“

VARNA (Bulgarie)

Редакция

на ВѢСТНИКЪ

Иравункъ

ВАРНА

Գրութեան տունը
տրոշիր

ԿԱՐԵԼԻ Ե ՎՍՏԱՅԻԼ

«Հայկական ճգնաժամը և վերածնունդը» գրքին յայտնած մտքերու մասին ասկէ առաջ մեր 39 թիւով խօսած ատեննիս ըսած էինք թէ, երբեք կէտերու մէջ որչափ ալ մեր կարծիքը մի քիչ տարբեր ըլլայ յարգելի Տօքթօրին երկը իր ընդհանուր գծերով յանձնարարելի գտած ենք ամէն հայու :

Տօք. Գաբրիէլեանի և մեր միջև կարծիքի մի քիչ տարբերութիւն եղած կէտերէն է՝ իր լիակատարին և էականին մասին հոս պիտի խօսինք :

Տօքթօրը կըսէ թէ «Հայ հայրենասէրներու վերջին տարիներու շնորհիւ միտումն ըլլալով Հայկական Դատը Եւրոպայի առջև ջատագովել իբրեւ պարզ բարեկարգութեան խնդիր և ոչ անկախութեան կամ օսմ. կայսրութենէն անջատումի դատ, և որովհետեւ անոնց գործունէութեան նշանաբանն է խաղաղութիւնն և արդարաւոր ինքնաշարժ է թէ «Հայկական խնդիրը իր խրատելի հանգամանքը թափափած և իր նախկին ընդունելի երևոյթն զգեցած ըլլալու է Օսմ. կառավարութեան համար : Ահա այս ենթադրութեան վրայ հիմնուելով Տօքթօրը անհրաժեշտ կը գտնէ որ մեր Պատրիարքը Դրան բարեկարգութեանց մասին ներկայացուցներ ընելով, հաշտութեան միջնորդ ըլլայ հայազգի կողմէն :

Մենք կը կարծենք թէ այս մասին Տօքթօրը իր ենթադրութեանց մէջ կը սխալի : Որովհետեւ Հայկական Դատը իր ծընունդ առած օրէն, 1870 թուականներէն, միայն բարեկարգութեան խնդիր եղած է հայկական գաւառներու համար : Առաջին խնդարկուն, Խրիմեան Պատրիարք, 1871 ին, բարեկարգութիւն խնդրած է Դուռնէն . անկէ յետոյ ալ տարիներու ընթացքին մէջ Դրան մատուցուած տեղեկագրերով ու քաղաքներով նոյն բարե-

կարգութիւնը միայն խնդրուած է. Հոգեւոյս Եւրոպէս Պատրիարքին պահանջն ալ Սան-Սթէֆանօյի և Պէռլինի դաշնագրերով, նոյն բարեկարգութիւնները առանց հայկական ինքնօրինութեան կամ ինքնավարութեան պահանջ ներկայացնելու : Բայց Դուռնը երկրին խաղաղ զարգացումը ապահովելու նպատակաւ առաջարկուած բարեկարգութիւնները փոխանակ գործադրելու, աւելի ճշող և աւելի հարստահարիչ վիճակ մը ստեղծած է Հայաստանի մէջ : Մ'ուստ պէյի պէս գարչելի ոճրագործներ իրենց Հայոց դէմ ի գործ դրած ոճիրներէն անպարտ արձակած և իր այդ ընթացքով հանուր աշխարհի առջև ապացուցած է թէ Օսմ. կայսրութիւնը վճռած է հայ տարիւն բնաջնջումը իր բնագաւառներէն : Սուլթանի կառավարութեան այս ոճրագործական որոշումը Մուստ պէյի դատով վերջնականապէս հաստատուելէ յետոյ նոր կազմակերպուող յեղափոխական գործունէութիւնը առիթ տուաւ սուլթանին այդ ոճրագործական որոշումին գործադրութիւնը փութացնել : այսինքն յիշուած տարիներու մէջ կատարելիք ջնջման գործը միայն քանի մը տարիներու մէջ կարենալ կատարելու համար գերբուլթիւններ և առիթներ ընծայեց :

Այսօր ալ եթէ, Տօք. Գաբրիէլեանի առաջարկածին նման, կարելի ըլլայ հաշտութիւն մը գոյացնել թուրք կառավարութեան և Հայոց մէջ այդ հաշտութեան արդիւնքը շատ չատ կրնայ վերադրող հայութեան բընաջնջումի գործը լղանդաղեցնել : այսինքն քանի մը տասնեակ տարիներ երկարաձգել : Սակայն այսպարագային մէջ յոյս մը կը ծնի թէ այդ քանի մը տասնեակ տարիներու ընթացքին մէջ կրնայ քաղաքական մեծամեծ փոփոխութիւններ առաջ գալ և այդ շնորհիւ ապահովել թերեւ ողջ մնացող հայութեան գոյութիւնը իր բնագաւառ-

ներուն մէջ : Ահա այս հաւանականութենէն զատ յուսադրիչ ուրիշ բան մը չենք կրնար գտնել թուրքին հետ հաշտութեան մէջ : այս ալ պէտք է ըսել էն լաւատես կողմէն :

Բայց, եթէ հակառակ կողմն ալ նկատողութեան առնենք, Տօք. Գաբրիէլեանի առաջարկած հաշտութիւնը մեղ զգլխիչ յուսախարութեան մը կրնայ մատենել թուրքին հետ հաշտութիւն կնքել : ո՞վ կրնայ մեղ երաշխաւորել թէ այդ հաշտութեան պայմաններուն համեմատ թուրքը իր յանձնառութիւններուն հաւատարիմ պիտի գտնուի, կամ հակառակը չը պիտի գործէ : Անցեալին բերաւոր փորձերը ցոյց տուած են արդէն թէ թուրքը աշխարհի էն անամօթ պայմանագրութեան է : Եւստուն տարիներէ ի վեր տասնէ աւելի անգամներ հանդիսաւորապէս ուխտած և խոստացած է թուրքը բարենորոգումներ ներմուծել և իր քրիստոնեայ հպատակներուն կեանքը, ինչքը ու պատիւը ապահովել իրերի մէջ, նոյնիսկ մեծ պետութեանց երաշխաւորութեամբ : Բայց ընդհանրապէս գործնականին մէջ նա միայն ապահոված է իսլամ խուժանին անպատժութիւնը ասոր գործ դրած վայրագութիւններուն ի վարձատրութիւն :

Տօքթօրը իսլամ կրօնքին բարոյական վարդապետութիւններուն վրայ յոյս դնել կուզէ : Բայց պատմութիւնը անհերքելիօրէն ցոյց կուտայ թէ թուրք և թաթար ցեղերը ոչ-իսլամ ժողովուրդներ կոտորելու և անիրաւելու մէջ երբեք խղճահարութիւն չեն ունեցած, և այնպէս ըմբռնած են թէ իսլամ կրօնքը իրենց վրայ պարտք կը դնէ և ամէն թոյլտուութիւն կը չնորհէ քրիստոնէից դէմ բոլոր քրիստոնէից զորքերէն, ինչ որ տններէն է անասուններու պէս : օրինակ. շուն մը ծեծելը մեղք կը համարեն, բայց անմեղ քրիստոնեայ մը սպաննելով գոհունակութիւն մը

կը զգան. անասունի մը ծառայութիւնը կը վարձատրեն, բայց քրիստոնեայի մը ծառայութեանը փոխարէն իրենց յանձնառութիւններուն հակառակը կը գործեն, երբ զգան թէ անպատիւ պիտի մնան : Այս ճշմարտութեան թարմ և աշխարհահռչակ ապացոյցը այսօր մէջ տեսնենք : այն է Պազուրի կոտորածին յաջորդող հանդիսաւոր ուխտերէն ու հաշտութեանէն քիչ օր յետոյ Նախիշեւանի և Երեւանի յարձակումները :

Հիմակ կը հարցնենք, քրիստոնէից և ի մասնաւորի Հայերու հանդէպ հոգեկան այս տեսակ հակումներ ու տրամադրութիւններ ունեցող թուրքին հետ կնքուելիք հաշտութեան մը կարելի է վստահիլ : — Մեր կարծիքը բացատրական է :

ՍԱՐՍԱՓԸ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

—o—

(մեր քղաքական)

Թարիք 25/8 Յունիս 1905

Բագուի փետրուարեան տղաների լուրը այստեղ հասնելով մի տեսակ խլրտում յառաջ եկաւ ժողովրդին մէջ, և հայերը սպասում էին գոնէ յարձակման, մանաւանդ որ այդ լուրերի մանրամասնութիւնները հասան այստեղ Մուհարէմի ամսուն, բայց երբ ստուգեց ամեն ինչ որ Բագուի Պարսկներն են մեղաւոր և որ դրանց մի գաղտնի անձն է գրգռուել, այստեղի պարսկներն գոնէ երեսանց ամառում էին, և նոյնք ու անէծք կարգում այդ տղաների պատճառ եղողներին, ի հարկէ Պարսկներին սովորեցողներին և իսկական պատճառ եղողներին : Եւ ամեն ինչ հանդարտեց ու շարունակեց առօրեայ գործերը, հետզհետէ հասան մեղ երգումներ լուրերը և եղբայրական ջերմ կապեր հաստատուելու լուրերը և ամենք հանգստացան : Եւ մի գեղեցիկ օր պատիւ ունեցանք հեռագրեր ստանալու, որ միեւնոյն երգուող պարսկները որոնք իրանց հարազատ եղբայրն էին հասարակ հայերին, սկսել են կոտորածը Նախիշեւանում. Ո՛չ ոք չհաւատաց այդ

Ուր Զկայ հայ, որ Մայրաքաղսն Ա-
րեւելքում Զինէր ։ Պաստաւազմից ա-
ռաջ հայ պանդուխտները ցրուած էին
չինական արեւելեան երկաթուղու
ամբողջ տարածութեան վրայ, սկսած
Մանչուրիա կայարանից մինչև Պարտ-
Պարտուր եւ Դայնի ։ Դրանց տեղա-
փոխուած էին մասամբ Սիբիրից ու
Սախալինից եւ մասամբ իրենց ազա-
կամքով եկած՝ ուղղակի Կովկասից,
Թիւրքիայից եւ Պարսկաստանից ։
Ամենահայաշատ կեդրոնը իտարբին
էր, որ կային եւ մի քանի հայ ըն-
տանիւթներ ։ Աւստը, երբ հայ քանոն-
եան այցելում էր իտարբին, պանդու-
ղպատահում էին մկրտուող երեխաներ
եւ պատկող զոյգեր ։ Սակայն, սեպ-
հական աղօթատուն չունենալու
պատճառով, Մանչուրիայի պանդուխտ
հայերը շատ անյարմարութիւններ
էին հանդիպութիւնը հոգեւոր
գլխաւոր կատարելու համար ։ Այս
դանը հարկադրիւ էր նրանց հետեւել
ռախալիարեանի հայրենակիցներին օրի-
նակին եւ վճռել աղօթատուն կա-
ռուցանել իտարբինում ։ Որքան էլ նը-
րանց միջև զգոհութիւններ ու
Միւրիմացութիւններ լինէին, այնու-
ամենայնիւ աղօթատան խնդրի վե-
րաբերմամբ ամենքն եւս համամիտ

եւ պատրաստ էին միջոցներ ներա-
ծին չափ նպաստել զորքի աջողու-
թեանը : Եւ իսկ ոչ-հայազաւան
հայերն եւս , զղաղով օտարութեան
մէջ հայ եկեղեցու կարեւոր նշանա-
կութիւնը , անխտիր համաձայնու-
թեան էին յայտնել մասնակցելու
մատուցի կառուցման գործին : Եթէ
պատերազմ չմագէր , յայտ կար , որ
այս տարի գործն արդէն զրոյս ե-
կամ պիտի լինէր :

Ստիպելով կողմէն Ալեքսանդրովսկ
գաղաքում կառուցուելիք հայոց մա-
տուռի համար արդէն նիւթեղէնը
պատրաստուած էր դնու եւս անցած
տարւոյ վերջերին եւ նոյն նպատա-
կով 1000 թուրքու չափ էլ մի գու-
մար ունէր հաւաքած հողաբաժնու-
թիւնը : Բացի զբանից , անդամակ
ամեն մի հայ իւր օրով միջոցներեց
ամսական որոշ բաժին էր հանուած
նոյն նպատակի համար : Մատուռը
պիտի լինէր փայտաշէն եւ պիտի
տեղաւորէր 100 մարդ : Այս տարի
գարնանը հայ քահանայ , կղզին այ-
ցելած ժամանակ պիտի օրհնէր ա-
ղօթատան հիմքը , որից յետոյ պիտի
սկսուէր շինութիւնը : Սակայն , պա-
տերազմը ստիպելով մեզ առժամանակ
հեռանալ Մայրաքոյն Արեւիկայից ,
յայտնի չէ մեզ , թէ ինչ պիտեմն ու-
նեցաւ աղօթատան գործը թէ ինչ-
քանում եւ Ալեքս. Նիգրովսկու , ո-
րոնք զեռ եւս Բուսայ ձեռքին են :

[ՆԱԲ-ԴԱՐ] 2.

ԱՌՈՒՍ ՍԱՀՄԱՆՅԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

[Ծար. նախորդ թիւէն եւ վերջ]

51.—Նախագահը դուրաց նիստե-
րուն մէջ կրնայ ընդունիլ մասուրի
ներկայացուցիչները , պայմանաւ որ
ժողովին մէջ տեղի ունեցած խոր-
հրդակցութիւններու վրայ առանց
արտօնութեան բան մը չը հաղորդեն :

52.—Ազգ. ժողովոյ մէջ անդամնե-
րու նկատողութիւնները կողմերին
նախագահի անձին :
(Հետեւեալ հատուածները կը ցուց-
նեն նախագահին ընտրողական իշ-
խանութիւնը , Ազգ. ժողովոյ կանոնա-
գրին մէջ)

Բ. ՄԱՍՆԱԻՌ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Օրէնքի ծրագրեր առաջարկելու
կերպը

62.—Ազգ. ժողովոյ անդամներէն
ով որ կը փափաքի գոյութիւն ունե-
ցող օրէնքներու ջնջման կամ բա-
րեփոխութեան եւ կամ նոր օրէնք մը
հրատարակելու խնդիր յարուցանել ,
պարտի գրաւոր յայտարարութեամբ
ղիմել Ազգ. ժողովոյ նախագահին ,
որ ձեռնհաս չըջանակին քննութեան
կը յղէ զայն ինքի յայտարարու-
թիւնը առ նուազն երեսուն ան
զամեկու ստորագրութիւնը կը կրէ :
Նախարարները , պետական խորհուրդը
եւ վեհապետական իշխանութիւնն
են որ կորոշեն օրէնքի ծրագրի մը
ընդունելի ըլլալը , եւ ընդունելու-
թեան պարագային նախարարներն
ու նահանգի տնօրէններն են որ կը
մշակեն օրէնքները եւ կը ներկա-
յացնեն Ազգ. ժողովին առ առաւե-
րն մէկ տարւածն պայմանաւոր
մէջ :

[Նախարարներէն եւ տնօրէններէն
տեղեկութիւններ պահանջելու կերպը]

68.—Ազգ. ժողովոյ անդամներէն
անոնք որոնք որ կը փափաքեն նա-

խարարի մը կամ նահանգի տնօրէնի
հետ յարաբերութեան մանել , տեղե-
կութիւններ ուղղու համար , պար-
տին պարտը կերպով Ազգ. ժողովոյ
նախագահին զիմել որ , եթէ խնդրագրերը
առ նուազն երեսուն անգամներէ
ստորագրուած անձնէ , զայն Ազգ.
ժողովոյ քննութեան կը յանձնէ :
(Հարցապնդման այս տարրինակ
իրաւունքը կը հաղորդուի նախարա-
րին , եթէ ժողովոյ մեծամասնու-
թիւնը որոշէ . նախարարը կրնայ
պատասխանել մինչեւ մէկ ամիս ,
կամ ցուցնել միւրեման մը պատճառ-
ները : Եթէ ժողովը պնդէ իր անդամ-
ներուն երկու երրորդին մեծամաս-
նութեամբ , այն ատեն ժողովին նա-
խագահը , իր ամսական տեղեկագրին
մէջ , վեհապետին կը հաղորդէ եղի-
շութիւնը)

Պիւստիկի եւ իր պատրաստութեան
քննութեան մէջ հետեւեալ կանոնները

72.—Նախարարներու եւ կեդրոնա-
կան վարչութեանց երեսմական ծը-
րագրերը Ազգ. ժողովին կը ներկա-
յացուին , յուլիս 31 էն մինչեւ հոկ-
տեմբեր 14 ի ժամանակամիջոցին
մէջ , նախագահ եւ իւրաքանչեւ նախա-
րարն եւ պետական խորհրդոյ հա-
կակցողէն քննութիւն եւ անու-
թեան անհամաձայնութիւնները , պաշ-
տօններէն կազմուած մասնաւոր
խորհրդակցութեանց մէջ որոշուելէ
վերջը :

(Ասկէ վերջ կուգան կարգ մը յոգ-
ւածներ որոնք Ազգ. ժողովին պիւս-
տիկ վերաբերեալ նախաձեռնութիւ-
նըն ու ազատութիւնը առ ոչինչ կը
գրեն)

Ազգ. ժողովոյ անդամակցական
եւ երեսմական չըջանակներուն մէջ
պիւստիկ վրայ քննութեան վերջ ,
եւ ամէն պարագայի մէջ , Նոյնմբեր
15 չանցնելու պայմանաւ , պիւստիկ
ծրագրին վրայ , չըջանակին խորհրդակ-
ցութեան արդիւնքը Ազգ. ժողովոյ
ընդ. նիստին նկատողութեան կը
ներկայացուի , որպէսզի սա իր եզրա-
կացութիւնը առ ծրագրին վրայ :

73.—Օրէնքի մէջ ժողովին քնն-
ութեան վերջը , եւ ամէն պարագայի
մէջ , զեկտեմբեր 15 չանցնելու պայ-
մանաւ , այս եզրակացութիւնը , եթէ
տեղի ունեցած է , իսկ եթէ տեղի ու-
նեցած չէ , չըջանակին եզրակացու-
թիւնը կը հաղորդուի պետական խոր-
հրդին :

[Յապաղման կամ ուրիշ պատճառ-
ներով երեսմական կամ այլ օրէն-
քի ծրագրերը կը ներկայացուին
պետական խորհրդին առանց Ազգ.
ժողովոյ եզրակացութեան]

ԳԼՈՒԽ Է

103.—Ազգ. ժողովոյ ընտրութիւն-
ները կը կատարուին հինգ տարին ան-
գամ մը . կ'ստրութեան ընտրելիքն ,
կառավարութիւնները , գաւառները եւ
քաղաքներն ու մասնք զատ զատ :

Ազգ. ժողովոյ անդամներու թիւը
որոշուած է կառավարութիւններու ,
գաւառներու եւ քաղաքներու հա-
մեմատ :

104.—Ընտրութիւններու չին կըր-
նար մասնակցիլ

Ա.—Օտարահայտատուները .
Բ.—Քսանեւ հինգ տարեկանէ վար
եղունները :

Գ.—Դպրոցական հաստատութեանց
պատկանող անձները .

Դ.—Ոմբի համար բանաւորութե-
ան կամ քաղաքական եւ ուրիշ
իրաւունքներէ զրկման դատաւարու-
թիւն կըրող անձերը

Թ.—Ընտրելու իրաւունք տուող

հոգատուրք վճարող ցանկէն ջնջուած-
ները

Ժ.—Հրեաներ , մինչեւ վերա-
քննուին անոնց նկատմամբ պորձա-
դրութեան մէջ եղող օրէնքներն ու
տրամադրութիւնները (այս սկզբից
պայմանը հին օրինակի մը մէջ կայ
այս անիի նոր օրինակին մէջ ջնջ-
ուած է

ԺԳ.—Թափառական եւ վրանարակ
ցեղեր :

(Ասկէ ետքը կուգան կառավարու-
թիւններու , գաւառներու եւ քա-
ղաքներու մէջ ընտրութեան եղա-
նակները եւ թուումը այն դա-
տակարգութեան ու անձերուն , որոնք
ընտրելու իրաւունք ունին , հողա-
տրական անտիճանի մը համաձայն որ
յոյժ չիթի ու զօւտարանականութի
է : Ընտրութեան շահանքներն ու որոշ
ցուցակներ չկան սոյն 152 յոգւածին
մէջ :

Մարդ միայն մէկ բան կրնայ
հասկնալ . այն է թէ յիշեալ Պուլի-
կինի ծրագրերը իրեն հիմ կընդունի
1864 ի հոգատրական վարչութեան հ-
ղանակը , կամ մասնաւոր , թէ Զեմսթ-
պետներու ընտրութեան համար եւ
թէ՛ աւելի ետքը ընդունուած քա-
ղաքապետական ընտրութեան համար ,
հողագրական հիմքը :

[ԵՅՈՌՕՔԷՆԸ]

ԱԶԳԱՅԻՆ

—Վիշննայէ Լ'Աւառմէնի ի կը
գրեն :

«Հայ գաղթականութիւնը հոս եկե-
ղեցի չունի : Հարկ եղած պարագա-
յին կը դիմէ յոյն եկեղեցիին եւ
կղերին : Սա վերջերս յուսական ե-
կեղեցիին մէջ կատարուեցան երկու
հայերու երկու հայուհիներու հետ
ամուսնութեան արարողութիւնը : Յոյն
կղերն է որ թաղումը կը կատա-
րէ այն ամէն հայու որուն ընտա-
նիքը թաւական հարուստ չէ Սու-
չովայէ հայ քահանայ մը բերել տա-
րու Միւր քաղաքի հայ-կաթոլիկ Միւր-
թարեանց միաբանութիւնը կը մեր-
ժէ այս ծառայութիւնը կատարել
ազգային եկեղեցւոյ պատկանող Հա-
յերուն : Զատիկ Բօքովիլ՝ որ թէ-
եւ ծառայութիւններ ալ մատու-
ցած էր այս Միւրթարեաններուն ,
թաղուեցաւ յոյն կղերին : »

Մեղ խիստ տարօրինակ կը թուի
Վիշննայի Միւրթարեան Հայրերուն
վերադարձած այս խառնակ մոյ-
ռանդ ոգին եւ չինք ուղեր հաւա-
տալ Լ'Աւառմէնի ի հրատարակած այս
վերի տեղեկուն մինչեւ որ չգան
ուրիշ փաստեր ալ զայն հաստատել :
Վիշննայի եւ Վենէտիկի Միւրթար-
եան հայրերը , փափաքելի էր որ ,
հրապարակաւ բացատրութիւն տալ
հաճէին :

—Սուլթանին անձնական գանձուն
նախարար հանդուցեալ Միքայէլ փո-
թուղալ փաշայի աղջիկը , որ Աշ-
խէն փոթթուղալ , վենետիկի մէջ տը-
պաղելու տուած է իր հորը մէկ
երկը , որ քահանայ ուսումնասի-
րութիւն մըն է եղիլէի «Վարդանանց
պատմութեան» վրայ : Օրբորդը կը
ժանուցանէ թէ իր հայրը դեռ ու-
րիշ անտիպ . երկամիւրթիւններ ալ
ունի : Փոթթուղալ փաշան Բարիդու
Մուրաթ-Ռաֆայէլեան վարժարանի
փայլուն մէկ աշակերտն էր :
—[Ամերիկայի] Պոսթոն քաղաքին մէջ
սկսած է ԱՐՄԻԻ անուանով նոր հրա-

տարակութիւն մը կրտսեակ , խմ-
բադրութեամբ Տ. Արշակ Տ. Ման-
տեանի : ԱՐՄԻԻ ը ազգային , գը-
րական եւ քաղաքական հոգեւոր մը
ըլլալով , «պիտի պարունակէ դե-
ղեցիկ եւ խնամեալ յոգեւածներ այժ-
մէական ամեն խնդիրներու վրայ ,
իսկապիպ բանաստեղծութիւններ եւ
այլն : «Արմի» թոյլոր աշխատակից-
ները պիտի վճարուին : 100 առյա-
րի մօցանակ մը պիտի տրուի Դաս-
տիարակութիւն եւ Յիւրախոյարակ
նիւթին վրայ ամենէն գեղեցիկ շա-
րադրութիւն մը ընտրին : »

Արմի ի տարեկան գինն է 6 ֆր .
արտասահմանի համար Հապէն՝ «Պոս-
թոն Մէս. Բ. Օ. Պօքս 2191 խմբագրու-
թիւն Արմի ի :

—Ստացանք ՇիՐԱԿ գրական ամսա-
թիւթի վեցերորդ թիւը : Այս թիւի
նիւթերն են . Վայրկեանը , Յարդի քոց
մը , Տարիանիս եւ հրաւերչի խօսքեր ,
Թօրքում գաւառին շուրջ , Թրսիւնայ
թեւի գործիչներ . Սափիով կերպ ,
Կեղծիք , Դիւանապատկան կարճաւոր-
քներ եւ անոր պակասը միւր մեք .
Պ. Կալուստասեան : Այս թիւով լը-
րացած է ՇիՐԱԿ Ա. վեցամսան , ո-
րով կը կապուի 480 էջէ բաղկա-
ցած հատոր մը :

ԱՏԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Տնդույն Դաշնակ. Կոմիտէին ստորա-
դրութեամբ հայ սրճարաններու մէջ
ցրուած ծանուցում մը կը հրաւե-
րէր երկուսն հայ հասարակութիւնը
յսելու Տ. Տիգրանեան անուն նորե-
կի մը ատենախօսութիւնը եւ երգեցիկ
երկուսն խումբին գեղգեղանքը :

Հանգէսի մը հրաւերի ձեւ ունե-
ցող այդ ծանուցումը յաջողած էր
հետաքրքիրներու բաւական բաղմու-
թիւն մը հաւաքել :

Նախ ըսեմ օրէ առաջին եւ երկ-
րորդ վարպետները խղճալի տալա-
ւորութիւն մը ձեռնարկ ներկայեցուն
վայ , քանի որ ոչ երգեցիկ խումբի
երգերը եւ ոչ մանսօյիս անող պա-
տաները կը լցնէ գոնէ մասաւր պոհ
ձգել շերկաները , որոնց օգէն զգա-
ցած տաքութիւնը բնական եկող պա-
ղաթեան հետ կը համեմուէր :

Մանուցուած ատենախօսին առաջ
«պախալ-ախօր» ըսուած մէկը բնմի
վրայ երեւցաւ եւ երկու բառով ը-
սաւ թէ ատենախօսին հարցում ուղ-
ղել բացարձակապէս արգելուած է :
Ոչխարային համակերպութեան պա-
հանջող խմբակին համար այս փըր-
կարար միջոց մըն էր կովկասցի բը-
րականութիւնը ըսածները հալած իւղի
պէս կ'լլել տալու իրենց գաղութնե-
րուն , որոնք կրնային գայթակղել
եթէ հարցումներով նեղը ձգուէր ի-
րենց նորեկ հովիւը , որուն ձայնին
միայն արդարաւոր ժաննեկրով
պէտք է արձագանգ տային Դաշնակ-
ցական փառախին մատուր կայանա-
ւորները : Եւ այդպէս ալ եղաւ :

Տ. Տիգրանեան , կովկասցի մը թը-
խորակ զէմքով ու հոյակապ քթով մէկը
բնմ եկաւ : Ընտրած նիւթը ուրիշ
քաղաքներ խօսածին նոյնն է եղեր , իր
խօսքերը հազար անգամ կրկնուած
նախադասութիւններ էին :

Ատենախօսը կովկասի մէջ տիրող ներ-
կայ արեւմտահայութեանց շրջանին ոչ-
յիղափ . եւ նոյնիսկ հակախղափո-
խան հայուն ինքնապաշտպանութեան
մղուիլը հայ յեղափոխութեան յաղ-
թանակը համարեց , այսինքն , գոհու-
թիւն յայտնեց թէ իրենք յաջողած
ն կովկասի մէջ վիճակ մը ստեղ-

ծել յորում հայ հարուստն ալ, հա-
կայեղափոխականն ալ ստիպուած ե-
ղան զէնքի զիմել որ չը կօտորո-
ւին : Ի՞նչ մեծ յաղթանակ . . . :
Եւ այս յաղթանակը լսող գահնուկ-
ները սկսան մայրել . իսկ լուրջ ուն-
կեցիքները ահռելի ոճրագործի մը
լրբեղի խոստովանութիւնը լսողի
նման կը քստմեջին : Բայց մար-
դիկը գոհ էին զժոխք ծածկահա-
յաստան մը ստեղծելէ յետոյ զժոխք
Ռուսահայաստան մըն ալ ստեղծել յաջո-
ղելուն համար :

Ատենախօսը Դաշնակցութեան սխալ
գործելակերպին խօսքը չըբաւ . խոստո-
վանեցաւ միայն թէ վատ յեղափոխա-
կաններ ունեցած են (իբր ակնար-
կութիւն վարդոյն) եւ յայտարարեց,
«Դաշնակցութիւնը կը շարունակէ
գործել նոյն ձեւով, իսկ ամբողջա-
կան պատասխանատուութիւնը կի-
նայ հայ ժողովուրդին վրայ . »

Այս յայտարարութեամբ կը հասկը-
նանք թէ Դաշնակցութիւնը իր գործե-
լակերպը փոխելու նպատակ չունի .
եւ իր սխալ գործունէութենէն ասկէ
յետոյ եւս առաջ գալիք աղէտներուն
ամբողջական պատասխանատուութիւնը
կը բեռնէ հայ ժողովուրդին վրայ . . .
Ինչո՞ք հայ ժողովուրդը, քու ոչխարա-
մտութիւնը շահագործողները քու ե-
րակներէք թափել տրուած արեւնին
պատասխանատուութիւնն ալ քեզ կը
բեռնեն :

Ա.

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹ

ԹԻԻՐՔԻԱ

Սուլթան ճուճա կիւնքի սէլամ-
լըզ վուզուսթընտա ճիտտի պիր
էօլիւմտէն գուրթուլմուշ օլմա-
սընտան ֆէվզէլատէ սէվինմիշ
օլարագ, մէսրուրիյէթինէ պիր
տէլիլ օլմագ իւզրէ, պիր իրատէ
չըգարուպ, ճէզալըլարընըն 3 տէ
2 գըսմընը իքմալ իթմիշ օլան
մահպուսարըն թախլիյէսինի
էմը իթմիշ տիր . քէզա պիր սէ-
նէյէ գատար ճէզա միւստէթինի
պիթիւրէճէք օլան մահպուսար
վէ մազնուլար տախի սէրպէսթ
պըրագըլաճագար :

— Սանտանսքինին գօմանտասը
ալթընտա տէօրտ պուլկար չէթա-
լարըն Սէլանիք չըմէնտըֆէրի
պօյընտա կէօրիւմէլէրի մէ-
մուրլարա տէհչէթ վէրմիշ վէ
հէյէճան հատը իթմիշ տիր :

— Սթանպուլտան ալընան տիւն-
քիւ թէլէկըրաֆլարա պինտէն,
Սուլթանա սուի գասթ իտէն պիր
պուլկար վանն օլընըր ըմըշ, Պու
պուլկար կէօնա պիր իթալիալը
բասարթթը չալուպ պիր ալ էվլէլ
Սթանպուլ կիրմիշ : Տիկէր պիր
հալատիսէ պինտէն, կէնճ թիւրք-
լէր թարաֆընտան իւճըթլէ
թուլթուլմուշ պիր իթալիալը ը-
մըշ : Պաշկա պիր զաննա կէօրէ,
պիր ալ էվլէլ ըուս բասարթթը
իլէ պիր չախս Սթանպուլա եէ-
թիշուպ, քէնտիսինի գօմիսիօնէր
թէսմիյէ իտէր վէ ֆրանսըզճա,
ըուսճա վէ ալմանճա գօնուշուր
վէ քէնտիս սահիպի Աւս-

տրիա թապասսը օլան պէօյիւկ
պիր օթէլտէ իգամէթ իտէր ի-
միշ ֆագաթ վուզուսթ կիւնիւ
ղալպ օլուպ վէ պիր տահա կէօ-
րիւնմէմիշ :

— Մէճհուլ պիր շախս պուլկար
էքսարքհանէնին գարուսընա պիր
եօլճը չանթասը կէօթիւրուպ, ի-
չէրի պըրագմագ իսթէմիշ օլմազ-
լէ : գարուստա պուլընան գարու-
ճը չանթա տէրուհինտէ տինա-
միթ պօմպալարը պուլընտըղընը
ֆարգ իթմէսինտէ անը գապուլ
իթմէզ, վէ տէր հալ բօլիսէ իս-
պար իտէր : Բօլիս մէմուրլարը
կիրուպ էքսարքհանէնին մէ-
մուրլարընտան պէշ քիշի տէր-
տէսթ իթտիլէր վէ իւշ առտէտ
էվրագ սանտըզարը գալտըրտը-
լար :

Մէզքիւր չանթա Նաումուլըն
ատրէսինէ կէօնտէրիւմիշ իսէտէ,
պու գաթըն պուլկար իթիւլալ-
ճըլար իլէ հիշ պիր մէրպուտի-
յէթի օլմատըղտան մաստա՝ ա-
նըն զէվճէսի իսթիւլալճըլարտան
գաթլ օլընմըշ ըտը : Պու իշտէ
գարուճու իթիւլէզարուր օլաճագ
զանն օլընըյօր :

— Պու մէտէլտէն տօլալը էճնէ-
պի թապալըլարտան տախի
չօզլար թուլթուլմագտա օլտը-
ղընտան, իթալիա հիւքիւմէթի
թապալարանը մուհաֆազա իթ-
մէք իչիւն քէնտի գօնսըլուսա-
րընա էմիր վէրմիշ տիր :

— Եէմէնտէ գուհուր իտէն ըս-
եան սէպէպի իլէ պինէլճէ
եհհուտիլէր գաչուպ Սիւէզէ
կիթմիշլէր տիր : Պաշալար տա-
խի Սըսըրա կիտէճէքլէր իմիշ,
Պու մուհաճիլէրին քէֆվասըտէ
բէք սէֆիլ հալտէ իմիշլէր :

ՐՈՒՍԻԱ

ԿԱՎԿԱՍԻԱ

Թաւ տա կաւկասիա իչիւն պէր
վէճհիաթի եաղըլմըշ տըր :

«Թիֆլիստէն պիւտիլիյօրքի
էհալինին էնվաի սընթլարը
պէյնինտէ խասիմիլք հիւքմ ի-
տէյօր : Պիր գաղատա էրմէնիլէր
կէօչէպէ թաթարլարըն սաքին
պուլընտըզարը պիր մահալ իւ-
զէրինէ հիւճուճ իթտիլէր :
Հիւքիւմէթ աճէլէ ասքէր իսթէ-
յօր :

«Քուլթաիստէ պօմպալար ա-
թըլտըլար :

«Վլատիկալիսա չըմէնտըֆէրին
իշիլէրին ումուճէն թաթիլի
մէշլուլիյէթ իթտիլէր վէ հիշ
պիր թըրէն իչիւմէյօր : »

— Պագուտան եաղըլտըր իւզ-
րէ, օլ չէն վէ զէնիլին չէհիւր չու
կիւնէրտէ պիր վիրանէ հալինի
քէսպ իթմիշ : Թիւրք մահչիլէսին
տէ հիշ պիր էրմէնի գալմալուպ
պիւթիւն էրմէնի մահչիլէսինէ
չէքիւմիշլէր : Եէհիւրին էրմէնի-
լէրին էքսէրիսի հիճըթ իթ-

միշ տիր : Հէր կիւն եէնի միւ-
սատէմէլէրտէն գօրգուլմագտա-
էօմիւր թէհիլքէտէ վէ չուրտա
պուրտա ճինայէթլէր էքսիկ
տէյիլ տիր :

— Բեթերսպուրկտան Աթանս
Րումէնէն էթիտէքի թէլէկըրաֆ
վէրիլմիշ տիր :

«Յուլիս 29 — Մէշհուր միլի-
նիսթ Մ. Ալէքսանտր Շաշ-
մօնօրով [?] Բիաթէկօսկտա[կալ-
կասիա] տիւն գաթլ օլընտը. մէր-
գուճ Պագուտա ճէօիւմ կազհանէ-
լէր սահիպի իտի : »

— Պիւթիւն Վլատիկալիսա չը-
մէնտըֆէրլէրին իշիլ վէ մէմուր-
լարըն թաթիլի մէշլուլիյէթի
էլան տէվամ իթմէքտէ օլուպ,
թըրէնլէր իչիւմէյօր : Թիֆլիս
վէ Պաթուճ բօսթասը պաշկա
եօլլէ կէօնտէրիւմիշ տիր :
Շըմէնտըֆէրին գալիտէ իւզրէ
չիւմէսի իչիւն թէտպիլէր էլէ
ալընմագտա ըմըշ :

— Գալմագամ-ժէնէրալ Րօտիէ-
կէր ասքէրիէ նազըրը նասպ օ-
լընտը :

— Ժէնէրալ Տիւրնօլօ Մօս-
կուայա վալի թալին օլընտը,
չիրա էվլէլքի վալի խասթալը-
ղընը պէհանէ իտէրէք իսթիֆա
իթտի :

— Մ. Պուլիկինին թէրթիպ իթ-
տիկի գանուշնալէի գաթիէն
թէտգըզ իթմէք իչիւն յուլիս
19 տա Բէթէրհօվտա, Զարըն րէ-
յասէթի ալթընտա՝ մէճիլի վիւ-
քէլա թօբլանճագ տըր : Պու
մէճիլիտէ վիւքէլատան մատտա,
Մ. Մ. Նարիշքին վէ Պօպրինսքի
վէ Գիւլչարէվ վէ Բալլով նամ
իքի բրօֆէսէօրլէր տախի պուլը-
նաճաղար : Յուլիս խիթամընա
գատար գարարը գաթի վիրիլէ-
ճէկի մէմուլ օլուճըր :

Մ Ո Ւ Հ Ա Ր Է Պ Ե

Ժէնէրալ Լինէվիչին կէօն-
տէրտիկի սօն բաբօրթ օրտուտա
էհէմիլիյէթի պիր թէպէտտիւ-
լաթ օլմատըղընը պիւտիլիյօր
Յուլիս 13 տէ պիր Րուս ֆըր-
գալի ասքէրիէսի ճարօնլարըն է-
լինտէ պուլընան Մալուկօտ նամ
քէօյէ հիւճուճլէ, ճարօնլարը կէ-
րի չէքիլմէյէ մէճպուր իտէրէք
սօնրա կէրի տէօնմիւշ :

— Ճարօն ասքէրլէրի վէ սիւ-
վարի Սախալին առասընըն ի-
չէրլէրինէ իլէրլէմէքտէ օլուպ,
էլան Րուսլարըն եէտինտէ պու-
լընան գասապա վէ քէօյլէրի
զապլ իթմէքտէ տիրլէր :

— Վլատիկօսթօքտա իտարէի
ասքէրիէ իւն օլընմըշ ըտր-
չիտի չէհիւրին վէ իսքէլէնին հէր
պիր իչիլէրի ասքէր գօմանտանը-
նըն էմրինէ մէրպուլթ օլուպ, ի-
չէրտէ գալմըշ օլան էհալի աս-
քէրլէք վազիֆէսինի իճրա
իթմէկէ մէճպուր պուլընըյօր :

ՄԻԻԹԵՆԵՎԻԷ

Կէլէն սէնէ ինկիլթէրանըն
ղարպհանէսինտէ 10,000,000 ին-
կիլիզ ալթուճու վէ 1,042,000
եարըմ ալթուճըք սիքքէ քէ-
սիլմիշ տիր :

— Ֆրանսառա ճինայէթլէր
արթմագտա օլտըղընը վէ պու-
նուն սէպէպի՝ մահչէմէլէրին
ճանիլէրէ զայէթ մուաֆ նազար-
լէ պագմասը իւտիլիլինի Բարիկ
զապլիլիէ նազըրը պէյան իթ-
միշ տիր :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայկական ընթերցարանի վեցամս-
եայ ընդհանուր ժողովը պիտի գու-
մարուի վաղը, 21 յուլիս 1905, երե-
կոյեան ժամը ճիշդ 9 ին, ազգային
դպրոցին մէջ :

ՕՐԱՆԱՐԳ

1. Վեցամսեայ հաշուեցուցութիւն
վարչութեան
2. Ընդհանուր վիճարանութիւն ըն-
թերցարանի վերաբերեալ խնդրոց
վրայ :

Ներկայք ընդհանուր ժողով պիտի
կազմեն :

յարգանօք

Ի զիմաց հայկ. ընդ. վարչութեան

Ատենադպիր վ. Ատենապետ

Յ. Թ. Արապեան Ա. Մելիքոնեան

ՀԱՅԿԱՎԱՆ ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ

ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆՑԻ

Ի Վառնա

Գլխաւորապէս ֆրանսերէն լեզուով

Պարտաւորել են նաեւ Հայերէնը եւ
Պուլկարերէնը, իսկ Գերմաներէնը,
Անգլիերէնը եւ պիւնսօն փափաքող-
ներուն մասնաւոր պայմանով : Դպրո-
ցը կսկսի յառաջիկայ սկստեմբերի
մէկին : Ամիսը 8 ֆրանք մէկ աշա-
կերտէն : Կան արդէն գիշերօթիկներ,
եւ մի քանիք ալ կընդունուին : Այս
մասին գրմիւ կընքալարթի, հինգշաբթի
եւ շաբաթ օրերը Երեկոյեան ժամը 5-8
եւ կամ նախակով

Ա. ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆՑԻՆ

Ա. Զ. Դ.

Ռուսախոյ Ֆօքան քաղաքի Հա-
յոց եկեղեցւոյն համար պէտք է ուս-
եալ, բարեկիրթ եւ իւր նուիրա-
կան կոչումն լաւ ճանաչող քահանայ
մը :

Նոյնպէս միւսնոյն բարեմասնու-
թեամբ օժտեալ երաժիշտ մը քաղ-
ցըրանուագ ձայնիւ :

Փափաքողները զիմէն գրաւոր որոշ
տեղեկութեամբք ու միայնգամայն
ազգային պաշտօնական վկայութեամբ
առ

Հոգարարմարիւն Հայոց
(Ռուսմանիա) ԽՕԲԵԱՆ

Одговорникъ А. Курбетянъ
печатающа П. Глушковъ и С. не—Варна

